

PETR RAŠÍN Z RÝZMBURKA, POLNÍ MARŠÁLEK KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO A PODKOMOŘÍ KRÁLOVÉ († 1537)

Petr VOREL

Východočeský šlechtic Petr Rašín z Rýzmburka patří mezi zajímavé a důležitým způsobem i významné postavy českých dějin první poloviny 16. století. Jeho pomyslná „šťastná hvězda“ zářila na českém mocenském nebi nejsilněji v polovině třicátých let 16. století, ale rychle pohasla (s pachutí nezasloužené křivdy) po jeho předčasné smrti na uherském bojišti na podzim 1537. Rašínova hvězdná kariéra polního maršálka Království českého (tedy velitele zemského pěšího i jízdního vojska, vyslaného českými stavy k obraně Uher před Osmanskou říší) netrvala ani půl roku. Přesto si podle mého názoru tato osobnost zaslouží větší pozornost historiků, než jaká jí byla doposud věnována.

Petr Rašín z Rýzmburka a na Staré patřil počátkem 16. století mezi zámožnější příslušníky rytířského rodu, který ve východních Čechách působil již několik generací.¹⁾ Po zemřelém otci Janu Rašínovi z Rýzmburka zdědil v roce 1517 nevelké východočeské panství se sídlem na hradě Stará (nyní Staré Hrady na Jičínsku),²⁾ ale jinak o něm mnoho zpráv ze starší doby k dis-

1) Jeho rodová příslušnost je jasně definována užívaným erbovním znamením třmene. Drobná šlechta s erbem třmene byla ve východních Čechách hojně rozšířena již ve 14. století, bližší příbuzenské vztahy však již nelze pro starší dobu rekonstruovat. Rodovou větev Rašínů z Rýzmburka lze přesněji identifikovat až od přelomu 14. a 15. století, kdy jeden u uživateli erbu třmene (Petr z Rýzmburka) začal užívat příjmi „Rašín“. Tento první v pramenech zmiňovaný Petr Rašín z Rýzmburka byl pravděpodobně synem Tasa z Rýzmburka († po 1377), ale jednoznačné doklady o této příbuzenské vazbě nemáme k dispozici. Viz Josef Václav ŠIMÁK, *Počátky erbu Třmene (Několik poznámek)*, Časopis Rodopisné společnosti československé v Praze IV, 1932, č. 1, s. 1–9 a č. 2, s. 65–74.

2) August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, díl X. Bolešlavsko, Praha 1895, s. 303.

pozici nemáme.³⁾ Životní osudy Petra Rašína z Rýzmburka jsou však pro české dějiny první poloviny 16. století zajímavé z toho důvodu, že byl prvním raně novověkým podkomořím králové a zároveň posledním, kdo zastával tuto pozici ještě podle středověkého modelu. V tomto úřadu sloužil od roku 1523 dvěma českým královnám, tedy Marii Habsburské (manželce Ludvíka Jagellonského) a Anně Jagellonské (manželce Ferdinanda Habsburského).

Rašínovým jmenováním do funkce podkomořího králové došlo k obnovení úřadu podkomořího králové po bezmála půlstoletém mezidobí let 1475–1523. Úřad podkomořího králové fungoval ještě na počátku vlády Vladislava Jagellonského, kdy na svém vdovském sídle na Mělníku dožívala svá poslední léta Johanka z Rožmitálu († 1475), vdova po králi Jiřím.⁴⁾ Po její smrti nebyl žádný majetek zvlášť vyčleněn jako věnný, tudíž dvorské funkce podkomořího králové nebylo zapotřebí. V době absence podkomořího králové měl jeho agendu na starosti královský podkomoří,⁵⁾ který stál v dobové hierarchii podstatně výše, než podkomoří králové. Ten byl „pouze“ úředníkem dvorským, tedy formálně příslušníkem královnina dvora, pokud byl takový dvůr ustaven.⁶⁾

Od roku 1475 uplynulo bezmála půl století, než bylo zapotřebí nějakého podkomořího králové jmenovat. Stalo se tak v úterý 17. března 1523, kdy královna Marie Habsburská vydala v Litomyšli jmenovací dekret na tuto funkci Petru Rašínovi z Rýzmburka.⁷⁾ Místo vydání (litomyšlská residence

3) Například figuruje jako jeden z ručitelů za dlužní úpis na 250 kop, který 23. listopadu 1520 vystavil Jan Donát z Těchlovic městu Hradec Králové, viz Národní archiv Praha, fond Guberniální listiny, listina č. 802.

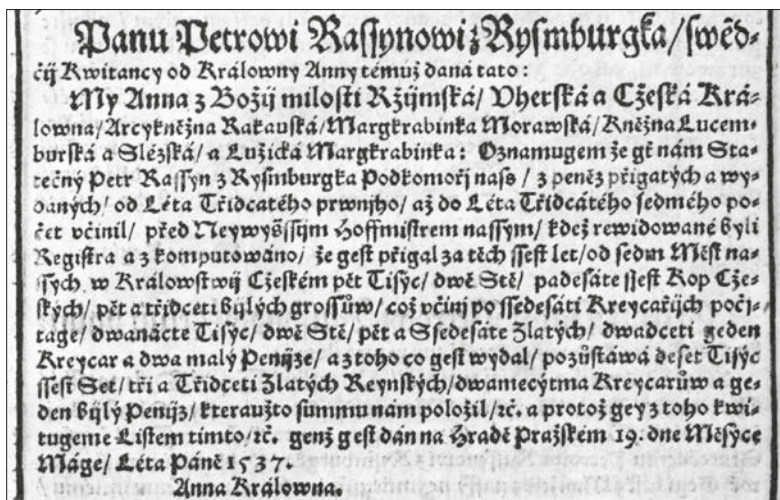
4) Zdeněk BERAN, *České královny a královská věnná města v pohusitské době (1436–1526)*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 22, 2019, č. 2, s. 119–150, zde s. 139–140.

5) Otázkou vývoje úřadu královského podkomořího od středověku do poloviny 19. století se podrobně zabýval již Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořího v Čechách (Příspěvek k dějinám stavu městského v zemích českých)*, Praha 1881, který také správně identifikoval proces přeměny tohoto kdysi dvorského úřadu na úřad zemský, tedy stavovský (tamtéž, s. 34–35). Problematiku úřadu podkomořího králové však tento autor zmiňuje jen zcela okrajově (tamtéž, s. 16–18, zvláště pozn. č. 20 na s. 18).

6) Nejnověji tuto problematiku v širším kontextu shrnuje Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Role věnných měst v habsburské monarchii*, in: Eva Semotanová – Josef Žemlička a kol., *Věnná města českých královen*, Praha 2022, s. 265–313. Konkrétně otázkou revize příjmů královny Anny z věnných měst se zabývám v samostatné studii, viz Petr VOREL, *Obnovení funkce podkomořího králové na počátku raného novověku (Revize příjmů královny Anny Jagellonské z českých královských věnných měst roku 1538)*, *Folia Historica Bohemica*, 2023 (v tisku).

7) Text této dnes již v originále neznámé listiny zachoval v plném rozsahu Bartoloměj PAPROCKÝ z HLOHOL, *Diadochos, to jest Posloupnost knížat a králů*

českoobratrského rodu Kostků z Postupic) i termín dokládají, že se tak stalo v rámci cesty královského manželského páru z Prahy (odkud vyrazili 16. března 1523) zpět do Budína. Tedy při samém závěru první cesty do Čech, kterou vykonal král Ludvík poté, co se ujal vlády.⁸⁾ Při té příležitosti byl proveden významný převrat v zemské vládě a jmenování nových zemských úředníků.⁹⁾ Do této kategorie podkomoří králové nepatřili (šlo o funkci dvorskou), ale nějaký vážný důvod tato aktivita musela mít, zvláště když samotný akt jmenování proběhl za tak neobvyklých okolností. Tedy nikoli v Praze, ale až při zpáteční cestě z Prahy během zastávky v Litomyšli.

Obr. 1: Text kvitance vystavené královnou Annou Jagellonskou podkomořímu králové Petru Rašínovi z Rýzmburka 19. května 1537, jak jej publikoval Bartoloměj PAPROCKÝ z HLOHOL, *Diadochos, to jest Posloupnost knížat a králů českých*, Praha 1602, s. 361 (část „O stavu panském“).

českých, Praha 1602, část „O stavu panském“, s. 360, viz ediční příloha A) k této studii.

8) Václav BŮŽEK, *Cizinci ve vlastním království (Pobyt Ludvíka Jagellonského a Marie Habsburské v Čechách na přelomu let 1522–1523)*, in: Kateřina Jišová et al. (edd.), *V komnatách paláců – v ulicích měst (Sborník příspěvků věnovaných Václavu Ledvinkovi k šedesátým narozeninám)*, Praha 2007, s. 233–234; Petr VOREL, *Ludvík Jagellonský*, in: Marie Ryantová – Petr Vorel (ed.), *Čeští králové*, Praha – Litomyšl 2008, s. 287–300.

9) Josef PETRAŇ, *Stavovské království a jeho kultura v Čechách*, in: Josef Petraň, *České dějiny ve znamení kultury (Výbor studií)*, Pardubice 2010 (red. J. Pánek – P. Vorel), s. 60–122, zde s. 79.

Přímým podnětem pro znovuobsazení úřadu podkomořího králové se podle mého názoru staly nejasnosti ohledně rozsahu panovnických práv, která tehdy užívalo město Mělník, kterému král Ludvík v roce 1520 dočasně odpustil část plateb.¹⁰⁾ V závěru svého pražského pobytu, v polovině února 1523, však panovník město Mělník vyzval, aby mu do osmi dnů předložilo veškerou právní dokumentaci týkající se výnosů z cel, platů, mlýnů a dalších náležitostí, které by měly patřit králi, ale užívá je město. Nevíme, jestli mělničtí tuto lhůtu stihli a dodali vše potřebné na Pražský hrad. Tak či onak, dohledávání starších nedoplatků či odevzdání výnosů, které užívala královská věnná města před rokem 1523 pro sebe na úkor krále, bylo aktivitou, kterou král výslovně zmiňuje v listině z roku 1526 (viz níže). Proto důvodně předpokládám, že právě nedořešená causa s příjmy města Mělník z února 1523 (ze které logicky vyplývala otázka, zda se podobné „rezervy“ nenajdou i u dalších věnných měst) se stala přímým podnětem pro obnovení funkce podkomořího králové v březnu 1523.

Po Ludvíkově odjezdu z Čech se Petr Rašín začal věnovat úředním povinnostem, které mu jmenování podkomořím králové přinášelo. Už v březnu 1524 je zmiňován (výslovně s odkazem na jeho funkci podkomořího králové) jako hlavní smluvce mezi královéhradeckou městskou radou a tamními sladovníky. V tomto sporu pak sám Rašín (na místě královny) vynášel z titulu podkomořího králové výsledný rozsudek, kterým byla královéhradeckým sladovníkům dokonce výslovně zrušena výsada na právo volného obchodu s pšenicí, vydaná dříve samotným králem Ludvíkem.¹¹⁾

Tento konkrétní případ (který máme dobře pramenně doložen) naznačuje, jaké bylo Rašínovo zadání: Provéřit skutečný právní stav a najít „skulinu“, kterými z královských věnných měst unikaly příjmy, které by měly plynout do rukou královských manželů (jako příjem královny). Motivaci měl pan Rašín poměrně velkou: Všechny starší pohledávky z doby před rokem 1523, které měly patřit panovníkovi a nebyly odvedeny, si mohl Petr Rašín ponechat pro sebe a nemusel z nich skládat žádné účty.

Tuto neobvyklou výsadu potvrdil král Ludvík listinou, datovanou v Budíně 18. února 1526.¹²⁾ V jejím textu jednak sám král naznačuje vlastní aktivní zásluhu o Rašínovo jmenování roku 1523 („... na onen čas, když jsme jemu

10) Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH (edd.), *Privilegia královských měst českých 1420–1526*, Praha 1948, č. 672, s. 1201–1202, listina z 14. února 1520.

11) Tamtéž, č. 694, s. 1251–1258, zde zmínka na s. 1257–1258.

12) Plnou edici této listiny publikoval B. PAPROCKÝ, *O stavu panském*, s. 360–361, viz ediční příloha B) k této studii.

týž úřad podkomořský od králové, její lásky, zjednali...“), především však potvrzuje, že Rašínovi už v době jeho jmenování do funkce daroval všechny do té doby nevyplacené („zadržalé“) finanční pohledávky královských věnných měst vůči panovnické komoře, a to v jakémkoli rozsahu, který se mu podaří prokázat. Zároveň zprostil podkomořího Rašína povinnosti skládat z těchto peněz (z nichž část už mezi léty 1523–1526 vybral) jakékoli účty.¹³⁾

Tento postup signalizuje jednak mimořádnou míru důvěry, kterou královský manželský pár vůči Petru Rašínovi choval, jednak také naznačuje, že funkce podkomořího králové byla vlastně jen „náhradním“ zdrojem, který panovník Petru Rašínovi poskytl k uspokojení jiných závazků, které král Ludvík nebyl schopen vyplatit na penězích v hotovosti. I v tomto případě se nabízí vysvětlení v Rašínových pohledávkách za vojenské služby.

Ve službách královny Marie Habsburské působil podkomoří Rašín i po smrti krále Ludvíka až do roku 1531, kdy Mariin starší bratr císař Karel V. pověřil svou sestru správou nizozemských držav.¹⁴⁾ Při té příležitosti bylo provedeno vyúčtování všech finančních náležitostí spojených s úřadem podkomořího králové. I po roce 1531 pak Petr Rašín pokračoval ve výkonu své funkce a běžně dostával od krále Ferdinanda instrukce týkající se jmenování nových městských rad.¹⁵⁾ Na příjem, který královně Marii dříve plynul z královských věnných měst, však jako by královská komora zapomněla.

Zní to docela nelogicky, ale níže analyzovaná pramenná dokumentace skutečně nasvědčuje tomu, že od té doby, co královna Marie Habsburská (která Petra Rašína do funkce podkomořího králové v roce 1523 jmenovala) odecestovala vládnout v zastoupení do Nizozemí (1531), trval poměrně dlouhou dobu neobvyklý stav: Podkomoří Rašín od královských věnných měst peníze vybíral, ale neskládal z nich pravidelné účty panovnické komoře.

13) Pochopitelně nemůžeme vyloučit, že celý tento text, který uveřejnil Paprocký (údajně šlo o jednu z listin, kterou sám Paprocký nalezl v rodinném archivu Hasištejnských), byl dobovým podvrhem, ale považuji to za velmi nepravděpodobné. Jednak by chyběl motiv, jednak obsah té listiny dobře zapadá do širšího kontextu působení Petra Rašína ve funkci podkomořího králové.

14) Ursula TAMUSSINO, *Maria von Ungarn (Ein Leben im Dienst der Casa de Austria)*, Graz–Wien–Köln 1998; Nicolette MOUT, *Core and Periphery: The Netherlands and the Empire from the Late Fifteenth to the Early Seventeenth Century*, in: Robert J. W. Evans – Peter H. Wilson (eds.), *The Holy Roman Empire 1495–1806. A European Perspective*, Brill's Companions to European History, Volume 1, Leiden–Boston 2012, s. 203–215.

15) Instrukce krále Ferdinanda podkomořímu králové Petru Rašínovi z Rýzmburka ke jmenování městské rady v Hradci Králové v roce 1535 viz Národní archiv Praha, fond Registra, kn. č. 13, s. 261.

Tyto částky nebyly z hlediska celkového panovnického rozpočtu příliš velké, ale šlo o trvalý a zajištěný příjem okolo devíti set kop grošů českých ročně. To ani pro panovnickou rodinu nebyly zanedbatelné peníze, zvláště když si královna Anna nevydržovala vlastní sídlo, ani dvůr. A nešlo jen o tzv. stálé příjmy urbaniálního charakteru (taxativně stanovené roční platy), ale i další finanční zdroje, na které měla nárok jednak královna (například různé pokuty a mimořádné platby), jednak sám podkomoří (na vydržování malé kanceláře).

Okolností, které neznáme, může být pochopitelně více. Nevíme, jakou případnou jinou úlohu sehrával Petr Rašín ve vztahu ke králi Ferdinandovi. O jisté míře královské vstřícnosti vůči jeho osobě svědčí například obsah králova listu z 20. května 1536, adresovaného Jiřímu Gerštorfovi z Gerštorfu, tehdejšímu hejtmanu Pražského hradu.¹⁶⁾ Sám král upomíná Gerštorfa, že slíbil poslat podkomořímu králové Petru Rašínovi čtyři letošní mlád'ata daňků z královské obory, tak necht' slib splní.¹⁷⁾

Vedle běžných aktivit, vázaných na výkon úřadu podkomořího králové, totiž Petr Rašín v zájmu krále Ferdinanda plnil i jiné úkoly. Jedním z nich byla například vojenská ochrana falckraběte Ottheinricha (1503–1559), pozdějšího kurfiřta v letech 1556–1559. Ten projížděl východními Čechami při své cestě střední Evropou. Rašínovi byla tehdy svěřena poměrně důležitá úloha, jejíž případné nezvládnutí by mohlo způsobit Habsburkům vážné diplomatické problémy. Takové zadání jistě přesahovalo běžnou agendu podkomořího králové a více souviselo s Rašínovými dřívějšími vojenskými zkušenostmi, včetně zajišťování zázemí pro vhodné noclehy a další potřeby wittelsbašské družiny.

Petr Rašín spolu s oddílem ozbrojenců¹⁸⁾ zajišťoval bezpečný průchod falckraběte a jeho doprovodu při týdenní cestě z Prahy (odjezd 11. prosince 1536) až do slezských Rychleb (Reichensteina), kam celá výprava dorazila

16) Až později se tento Jiří Gerštorf usadil na Pardubicku, kde získal panství Choltice, viz Petr VOREL, *Gerštorfové na Cholticku*, Genealogie a Heraldika 1986, č. 2, s. 175–186 a TÝŽ, *Vznik a formování choltického panství v předbělohorském období*, Informační zpravodaj Klubu přátel pardubického muzea 4, 1987, s. 1–12.

17) Viz Národní archiv Praha, fond Registra, kniha č. 13, s. 549.

18) Právě zdůraznění tohoto detailu podle mého názoru dokládá, že hlavním účelem Rašínova angažmá na cestě falckraběte Ottheinricha byla vojenská ochrana, byť třeba jen symbolická. Takové vstřícné gesto vládce země vůči členům zahraničních vladařských rodů, cestujících po jeho území, bylo tehdy v evropské kurtoazii běžné. Pokud by šlo jen o technické zajištění noclehů či znalost cesty, mohl si falckrabě najmout nějakého zcestovalého kupce.

17. prosince 1536.¹⁹⁾ Jednalo se o součást delší Ottheinrichovy cesty zahájené v hornofalckém Neuburgu na Dunaji 27. listopadu 1536 a zakončené tamtéž někdy na jaře 1537. Falckrabě putoval z bavorského Podunají přes Čechy a Slezsko do polského Krakova, odtud přes Slezsko do braniborského Berlína a konečně přes saské Lipsko zpět do své domoviny. Z této cesty se zachovalo dobře známé a mimořádně cenné album vyobrazení mnoha navštívených lokalit, mezi nimi i řady českých a slezských měst.²⁰⁾

Role Petra Rašína při této cestě nebyla jen okrajovou záležitostí, což Ottheinrich neopomněl zmínit v listu ze 14. ledna 1537,²¹⁾ který odeslal po příjezdu do Krakova bavorskému vévodovi Vilémovi.²²⁾ V tomto listu falckrabě označil Petra Rašína jako královského dvorního maršálka („... *Herr Peter Raschin rö. kü. Mt Hofmarschalh...*“).

Proč Ottheinrich Falcký nazval ve svém listu Petra Rašína „dvorním maršálkem krále římského“ (nebo „královny římské“; tato část titulatury je uvedena ve zkratce, která umožňuje obě interpretace), to není z kontextu jasné. Mohlo jít jen o nepochopení jeho skutečné funkce podkomořího králové, pro jejíž označení neměl falckrabě z říšského prostředí vhodnou analogii. Na základě této zmínky se však informace o Rašínově působení v roli „dvorního maršálka“ objevila u Františka Palackého a od něj ji přejímá další mladší literatura. V žádném oficiálním historickém prameni jsem však dosud zmínku o Rašínově úřadu „dvorního maršálka“ v roce 1537 nenalezl.²³⁾ Toho roku byl jmenován maršálkem, nikoli však „dvorním mar-

19) *Reisetabelle*, in: Angelika Marsch (Hgs.), *Die Reisebilder Pfalzgraf Ottheinrichs aus den Jahren 1536–1537 von seinem Ritt von Neuburg a. d. Donau über Prag nach Krakau und zurück über Bresau, Berlin, Wittenberg und Leipzig nach Neuburg, Weißenhorn* 2001, s. 66–67. Při identifikaci východočeských měst se autoři tohoto přehledu dopustili drobné nepřesnosti: Náchod nepatřil v roce 1536 Vojtěchovi z Pernštejna (ten zemřel už roku 1534), ale jeho bratru Janovi z Pernštejna.

20) Podrobnější popis širších okolností této cesty viz Josef H. BILLER, *Zur Entstehungsgeschichte der Ansichtenfolge*, in: A. Marsch (Hgs.), *Die Reisebilder Pfalzgraf Ottheinrichs*, s. 43–62, zmínka o Rašínovi s. 57; též Jan KOZÁK, *Prag*, in: tamtéž, s. 170–181, zmínka o Rašínovi v popise obrázku Prahy na s. 170.

21) *Dokumente zur Reise des Pfalzgrafen Ottheinrich nach Krakau 1536/37*, in: A. Marsch (Hgs.), *Die Reisebilder Pfalzgraf Ottheinrichs*, s. 63–65, zde s. 63, první odstavec.

22) Petr VOREL, *Šmalkaldská válka v evropských dějinách 1546–1547*, Pardubice 2021, s. 416–417 (genealogické schéma „Wittelsbachové v první polovině 16. století“).

23) František PALACKÝ, *Přehled současných nejvyšších důstojníků a ouředníků zemských i dvorských v království Českém, od nejstarších časův až do*

šálkem“ ale vrchním velitelem českého zemského vojska, tedy zemským polním maršálkem. To byla funkce podstatně odlišná.

Předpokládám, že Petr Rašín z Rýzmburka zastával za vlády Ludvíka Jagellonského i za Ferdinanda I. na počátku jeho vlády nějakou vyšší vojenskou velitelskou funkci. Bez této dřívější mnohaleté zkušenosti by jej král Ferdinand jen těžko jmenoval polním maršálkem celého českého zemského vojska, které mělo v roce 1537 táhnout na uherské bojiště. Rašínův jmenovací dekret polního maršálka (vrchního velitele jízdních i pěších jednotek českého vojska) je datován 9. května 1537.²⁴⁾

Právě v době přípravy polního tažení na počátku května 1537 připravil Petr Rašín pro královnu Annu Jagellonskou vyúčtování svých příjmů a výdajů, které souvisely se zastáváním úřadu podkomořího králové od roku 1531. Královna vyúčtování schválila a 19. května 1537 vystavila Rašínovi náležitou kvitanci.²⁵⁾ Petr Rašín vyčíslil, že za šest let (1531–1537) přijal od královských věnných měst 5 256 kop 35 grošů bílých, což představovalo poměrně vysokou částku, přepočtenou na rakouskou měnu jako 12 265 zlatých rýnských 21 krejcarů a 2 malé peníze. Královský podkomoří si ovšem vyčíslil za těch šest let i svoje náklady spojené s úřadem, takže v hotovosti královně vyplatil 10 633 zlatých rýnských 12 krejcarů a 1 peníz bílý. I to bylo hodně peněz. Vždyť při tehdejší úrokové míře 10%²⁶⁾ mohla taková částka jejímu (byť dočasnému) držiteli vynášet na úrocích více než tisíc zlatých rýnských ročně.

nynějška, Praha 1832. V tiskem vydaném tituláři z roku 1534 je Petr Rašín uveden jako „Petr Rašín z Rysmburgka a na Staré, králové její milosti podkomoří v Království českém“. Viz *Titulové stavu duchovního a světského*, Praha (Pavel Severín) 1534, fol. O4v. V exempláři tohoto tituláře, který je uložen ve sbírce starých tisků Národní knihovny Praha – Klementinum, připojil soudobý uživatel (který si sem v letech 1535–1547 přepisoval některá chybějící jména, úmrtí osob či jiné poznámky) ke jménu Petra Rašína ještě připsal „*krále je[ho milos]ti dvoru maršálek a rada*“.

24) Viz Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy*, XI, Praha 1893, s. 164, 173–174; odtud Luděk BŘEZINA, *Mezi králem a stavy – Dolnolučické zemské fojtsství na prahu novověku (1490–1620)*, Praha 2016, s. 146, v německé verzi této knihy viz TÝŽ, *Der Landvogt der Niederlausitz zwischen Königsmacht und Ständen (1490–1620) – Ein Diener zweier Herren?*, Berlin 2017, s. 138.

25) B. PAPROCKÝ, *O stavu panském*, s. 361. Text této kvitance je níže uveden jako ilustrace k této studii.

26) Petr VOREL, *Economical and political consequences of limiting of the statutory maximum interest rate in Central Europe from 10% to 6% since 1543*, in: Pavla Slavičková (ed.), *A History of the Credit Market in Central Europe: The Middle Ages and Early Modern Period*, Routledge, London – New York 2021, s. 177–187.

Funkce polního maršálka byla pochopitelně mnohem důležitější a také podstatně lépe placená, než úřad podkomořího králové. Nevíme, jestli v souvislosti s přijetím kvitance od královny zároveň Petr Rašín na úřad podkomořího králové rezignoval. Nebylo to nutné a nemáme o tom žádné zprávy. Vojenská kampaň v Uhrách měla trvat jen několik měsíců; po návratu mohl Petr Rašín opět fungovat jako podkomoří králové. Předpokládám tedy, že ono rozsáhlé vyúčtování finančních operací podkomořího králové za šest let z poloviny května 1537 mělo být jen dočasným opatřením, aby se následně daly jasně oddělit finanční toky, probíhající ve vztahu ke královským věnným městům v době nepřítomnosti Petra Rašína v zemi. Této interpretaci nasvědčuje i skutečnost, že po květnu 1537 nebyl žádný nový podkomoří králové jmenován; ještě v únoru 1538 královna Anna výslovně uvádí, že úřad podkomořího králové obsazen není.²⁷⁾

Problém byl v tom, že Petr Rašín se z uherského bojiště nevrátil, neb tam 15. října 1537 zemřel.²⁸⁾ Zprávu o úmrtí českého polního maršálka Petra Rašína na uherském bojišti v říjnu 1537 známe především díky výše citovanému Veleslavínovu záznamu. Soudobý význam Rašínovy osoby ale dokládá také dokumentace k zemskému sněmu, svolanému na 22. ledna 1538.²⁹⁾ Na něm zástupci stavovské obce žádali krále Ferdinanda, aby bylo sirotkům po zemřelém Petru Rašínovi uhrazeno služné, které mu král před smrtí nevyplatil. Peníze měly být strženy ze zemské berně (která by jinak byla odvedena králi). Částka uvedena není, ale jako hlavní vojenský velitel (polní maršálek) musel být placen velmi dobře.

Tlak stavovské obce jako celku na krále, aby vyrovnal svoje závazky vůči zemřelému hlavnímu veliteli českého vojska, měl pochopitelně precedentní charakter. Cožpak smrt významného velitele na bojišti, na které jej

27) P. VOREL, *Obnovení funkce podkomořího králové*, tab. 1 „Obsazení funkce podkomořího králové v Čechách v letech 1460–1547“.

28) Šék [August SEDLÁČEK], *Rašín z Ryzemburka*, in: Ottův slovník naučný, XXI, Praha 1904, s. 315–316. Sedláček tento údaj převzal z B. PAPROCKÉHO, *O stavu panském*, s. 361, kde je znovu beze změny publikován text, který k datu 9. října do své knihy zařadil Daniel ADAM z VELESLAVÍNA, *Kalendář historický*, Praha 1590, s. 525: „... Léta M.D. XXXVII v outerý den svatého Diviše vojsko krále Ferdinanda v Uhřích, nedaleko Budína, od dvou baší tureckých na hlavu poraženo a žalostivě pomordováno... Zahynul mezi jinými Petr Rašín, rytíř český a polní maršálek...“ Reprodukce této pasáže Veleslavínova kalendáře (s informací o smrti Petra Rašína) viz Petr VOREL, *Velké dějiny země Koruny české*, VII. 1526–1618, Praha–Litomyšl 2005, s. 136. Též viz Z. BERAN, *České královny a královská věnná města v pohusitské době*, s. 141.

29) *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu*, I. 1526–1545, Praha 1877, č. 262 na s. 440.

jako hlavního velitele vyslal panovník, zbavuje panovníka povinnosti vyplatit slíbený velitelský žold? Zmíněný politický tlak na vyplacení žoldu, který král Ferdinand dlužil zemřelému vrchnímu veliteli českého vojska v Uhrách Petru Rašínovi († 9. 10. 1537), který můžeme indikovat na českém zemském sněmu právě v únoru 1538, byl podle mého názoru přímým podnětem k provedení detailní hloubkové kontroly finančního hospodaření podkomořího králové za léta 1531–1537 před jeho odjezdem na bojiště.

Celá tato causa je neobvyklá jednak proto, že Petr Rašín již nebyl mezi živými (nemohl se sám bránit ani předkládat důkazy), jednak proto, že za období 1531–1537 mu bylo samotnou královnou vystaveno listinné abso-lutorium, tedy výše zmíněná kvittance z 19. května 1537. Král však peníze na zaplacení dlužného žoldu neměl a pokud by se tyto pohledávky vyplatily Rašínově vdově³⁰⁾ a sirotkům ze zemské berně (jak navrhoval zemský sněm), byl by králův příjem z berně u tuto částku pokrácen. Proto přišel panovnické komoře velmi vhod podnět, který přišel přímo z prostředí královských věnných měst (určitě z Hradce Králové, ale zřejmě i z jiných), že Petr Rašín pravděpodobně nevúčtoval všechny příjmy, které od těchto měst vybral v období před jeho osudovým odjezdem na uherské bojiště.

Pro objasnění celé situace byla jménem královny Anny zřízena kontrolní komise, a zároveň založena nová evidenční kniha, do které se nadále měla zapisovat agenda týkající se činnosti podkomořího králové.³¹⁾ Podle této in-

30) Lze logicky předpokládat, že česká stavovská obec se otázkou aktiv zemřelého Petra Rašína zabývala díky příbuzenským vazbám jeho mladé vdovy, která byla pokrevní příbuznou významných zemských úředníků.

31) Národní archiv Praha, fond Česká dvorská komora, kniha č. 179 (dále ČDK, kn. 179). Tato obsáhlá kniha v pergamenovém přebalu (nadepsaná „*Syben Stett in der Cron Behaim*“) byla zřízena právě v souvislosti s ustavením zmíněné revizní komise. Původně byla uložena v témže archivu ve sbírce rukopisů (jako sign. Rkp 2470); v inventáři archivního fondu je vedena jako „Kopiář královny Anny“ z let 1538–1543. Nejde však o běžný kopiář královniny korespondence či vydávaných listin. Do knihy byly zaznamenávány především kopie textů týkajících se agendy zmíněné revizní komise z roku 1538. Po této obsáhlé úvodní části následuje už jen agenda týkající se ustanovování nových podkomoří králové (vždy k 18. květnu daného roku po smrti předchozího úředníka) Jana Litborského z Chlumu a na Pecce (k 18. květnu 1538) a Volfa z Vřesovic (k 18. květnu 1543). Poslední popsané stránky se týkají převodu panství Trutnov do držby královny v letech 1544–1546. Většina rozsahu knihy (cca 2/3 listů) zůstala nepopsána, a to zřejmě v souvislosti s převodem příslušné agendy přímo pod panovnickou komoru po smrti královny Anny († 1547). Vnitřnímu členění textu odpovídá stručný „obsah“, který byl průběžně dopisován na přední stranu pergamenového přebalu. Ten tvoří čtyři řádky s nápisy „Reformatores“, „1538“, „1546“ a „Trauttenaw“.

strukce z 6. února 1538³²⁾ měla komise provést hloubkovou analýzu všech platebních povinností královských komorních měst vůči královně a v případě zjištění nedostatků navrhnout opatření k jejich odstranění. Za členy této komise byli jmenováni za panský stav Jan Popel z Lobkovic a na Bílině, za rytířský stav Píram Kapoun ze Svojkova a dva služebníci královny, její dveřník Jan Špígl (Hans Spiegel, Camerturhuettr) a Jiří z Golče (Jörg von Goltsch).

Účelem komise tedy nebylo jen zjistit výši neoprávněně „zadrželých peněz“, které zemřelý Petr Rašín údajně nepřiznal při finančním vyrovnání v květnu 1537 a měly být vráceny. Komise měla také ověřit právní stav všech platebních povinností, kterými byla nebo jsou královská věnná města povinna vůči královně.

Komise tehdy definovala jako spornou částku o celkové výši 3 165 zlatých 18 krejcarů 2 denáry české. Tyto peníze zemřelý podkomoří údajně nevyúčtoval vůbec nebo nedostatečně. O dalším vývoji Rašínových „nedoplatků“ však nemáme další zprávy, i když kvůli této agendě vlastně nechala královna Anna v únoru 1538 založit zvláštní evidenční knihu. Naproti tomu nemáme ani doloženo, že by dál pokračovala jednání o úhradě králova dluhu sirotkům po polním maršálku Rašínovi ze zemské berně.

V obou případech šlo o pohledávky v řádu tisíců zlatých rýnských, takže řešením mohla být vzájemná kompenzace. Přesnou částku, kterou měl Petr Rašín za svou službu dostávat, zatím neznáme. Jistou představu však máme díky známé výši služného, určeného pro analogické funkce v případech jiných zemí habsburského soustátí. V roce 1537 byl jmenován tyrolským polním maršálkem Leonard z Felsu. Jeho osobní plat činil 300 zlatých rýnských měsíčně, k tomu měl však dostávat další peníze na vydržování osobní ochranky (20 drabantů) a technického zajištění (32 jezdeckých koní a 3 vozy), měsíčně dohromady 840 zlatých rýnských.³³⁾ České vojsko však bylo silnější než tyrolské, proto lze předpokládat, že odměna pro českého polního maršálka byla vyšší. Pro české prostředí máme k dispozici konkrétní údaj o něco mladší. V únoru 1547 nabídl král Ferdinand funkci českého polního maršálka Volfovi z Vřesovic. Měsíčně měl dostávat osobní zold ve výši 1 000 zlatých rýnských, dále zaopatření na 16 členů osobní gardy („drabantů“) s měsíčním platem 8 zlatých a dalších štábních služebníků (6 trubačů, 1 hornista, kaplan, holič aj.); celkem měsíčně 1 236 zlatých rýnských.³⁴⁾

32) ČDK, kn. 179, fol. 1–7. Plný text této instrukce viz P. VOREL, *Obnovení funkce podkomořího králové*, ediční příloha.

33) Karl OBERLEITNER, *Österreichs Finanzen und Kriegswesen unter Ferdinand I. vom Jahre 1522 bis 1564*, Wien 1859, s. 64.

34) Národní archiv Praha, fond České oddělení dvorské komory I, karton č. 17, fasc. I – 1547 – únor, koncept návrhu služného pro Volfa staršího z Krajku na

Namísto zemřelého Petra Rašína z Rýzmburka byl k 18. květnu 1538 do funkce podkomořího králové jmenován Jan Litborský z Chlumu a na Pecce, tehdejší purkrabí Královéhradeckého kraje.³⁵⁾ V souvislosti s touto změnou byl pak sestaven nový přehled stálých platebních povinností sedmi královských věnných měst vzešlý z činnosti výše zmíněné komise, kterým se měl nově jmenovaný podkomoří králové nadále řídit.³⁶⁾

Ve vztahu k panovníkovi tak byla „pozůstalost“ Petra Rašína vyřešena. Za vojenskou službu polního maršálka nedostali pozůstalí nic. Těmi pozůstalými byli mladičká vdova Anna Rašínová z Kolovrat a dva nezletilí synové Jan a Sezima. Starší Jan, narozený v roce 1524, pocházel z prvního manželství Petra Rašína s Alžbětou z Habřiny († 1536). Krátce po ovdovění se ještě před odjezdem na turecké bojiště roku 1537 stihl Petr Rašín oženit s mladičkou Annou Bezdužickou z Kolovrat.³⁷⁾ I tato skutečnost, tedy že jeho druhá manželka byla panského stavu³⁸⁾ naznačuje značné renomé, jákému se Petr Rašín v polovině třicátých let v soudobé české společnosti těšil.

Nešlo však jen o samotnou stavovskou identifikaci, ale i širší příbuzenstvo, do kterého se Petr Rašín svým druhým sňatkem přičlenil. I když bezdužická větev rodu pánů z Kolovrat byla v druhé polovině třicátých let 16. století už za zenitem své někdejší politické moci, v době sporů o nevyplacený žold Petra Rašína ještě žil děd vdovy Anny Rašínové z Kolovrat Václav Bezdužický z Kolovrat (1457–1539), dlouholetý (od roku 1512) nejvyšší dvorský sudí Království českého. Mezi nejvlivnější vrstvu zemské aristokracie patřilo také několik nepokrevních příbuzných z řad manželů

pozici nejvyššího polního maršála, datovaný v Ústí nad Labem 21. února 1547. Tuto nabídku však Volf z Krajku (zřejmě kvůli vysokému věku) nepřijal.

35) ČDK, kn. 179, fol. 22–24 (jmenovací dekret královny Anny) a fol. 24v–25v (Jan Litborský funkci přijímá).

36) P. VOREL, *Obnovení funkce podkomořího králové*, souhrnný přehled v příloze.

37) Po Rašínově smrti († 1537) se jeho vdova Anna z Kolovrat vdala po druhé za Jana Vrábského z Vrábí († 1554) a pak ještě potřetí za Jáchyma Novohradského z Kolovrat. S druhým a třetím manželem měla několik dětí a sama zemřela až v roce 1590. Blíže k osobě Anny z Kolovrat viz Petr VOREL, *Majetkoprávní důsledky panovnických sankcí roku 1547 pro pozemkový majetek rodu Thuků Vrábských z Vrábí*, *Folia Historica Bohemica* 29, 2014, s. 201–255, zde s. 209–211, 223.

38) Vdala se tedy „pod stav“, což nebylo v té době běžné. V případě stavovských nerovných sňatků byly obvyklejší případy, kdy příslušníkem panského stavu byl muž, zatímco jeho žena příslušela ke stavu rytířskému. Blíže k tomu viz Petr VOREL, *Aristokratické svatby v Čechách a na Moravě v 16. století jako prostředek společenské komunikace a stavovské diplomacie*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, *Opera historica* 8, České Budějovice 2000, s. 191–206.

Aniných tet (sester jejího otce Jana Bezdrůžického z Kolovrat): Ludvík Zajímač z Kunštátu († 1543), Jan Holický ze Šternberka († 1550) a především Adam z Vartmberka (syn zvířetického Jana z Vartmberka, nejvyššího purkrabího Království českého v letech 1531–1542), který se v roce 1536 oženil s Anninou tetou Magdalenou Bezdrůžickou z Kolovrat. Díky příbuzenským vazbám přes manželky náležel do užšího okruhu příbuzenstva i Jan z Pernštejna, jehož dcera Kateřina se v roce 1533 provdala za Jindřicha ze Švamberka, nevlastního syna Anniny tety Anežky Švamberkové z Kolovrat († 1538). I tyto relativně blízké příbuzenské vazby (jak je vnímalo tehdejší šlechtické prostředí) mohou vysvětlovat, proč se jednání o nevyplaceném žoldu Petra Rašína dostalo až na program jednání zemského sněmu. V roce 1538 už šlo především o hmotný zájem vdovy Anny Rašínové z Kolovrat, která nalézala logickou podporu v širším okruhu vlivných nepokrevních příbuzných.

Zatímco mladší Rašínův syn Sezima se už později v pramenech neobjevuje (v roce 1543 už byl po smrti a nevíme, zda byl synem z prvního či z druhého manželství), starší Jan dosáhl zletilosti nejpozději roku 1542, kdy se účastní jednání zemského sněmu.³⁹⁾

O rok později se Jan Rašín z Rýzmburka pokusil soudě vymáhat na Albrechtu Šlikovi (který byl v polním tažení do Uher roku 1537 Rašínovi nadřízen), aby mu vydal peníze (181 uherských dukátů v hotovosti) a zlatý řetěz v ceně 200 dukátů, kteréžto cennosti měl zemřelý Petr Rašín u sebe v době smrti. Albrecht Šlik nařídil služebníkům zemřelého polního maršálka, aby mu toho zlato vydali do úschovy. Následně však odmítl na přímou žádost pozůstalých tyto cennosti vydat. O této cause jsme informováni hlavně ze stručného textu půhonu, který vznesl Jan Rašín u komorního soudu v roce 1543:

„... Jan Rašín z Rysmburka a na Starý pohání pana Albrechta Šlika z Holejče, hrabí z Pasounu a na kadaňském zámku, nejvyššího kamrmajstra Království českého a Markrabství Dolních Lužic lantfojta. Viniti ho chce ze sta osmdesáti jednoho zlatých uherských na zlatě, k tomu z řetězu zlatého

39) *Sněmy české*, I, s. 660. Ve stejné době (1542) se jméno zemřelého Petra Rašína objevuje u komorního soudu při jednání, ve kterém bratři Jiří a Václav Cetenští z Cetně a na Vinařicích pohánějí Jana z Chlumu a na Dobrovicevsi. Jednalo se spíše o formální záležitost: V blíže nespecifikované smlouvě z roku 1535, kterou mezi sebou uzavřeli tito tři mužové a ještě Jan Myška ze Žlunic, figuroval jako „přítel dožádaný“ na straně Jana z Chlumu právě Petr Rašín z Rýzmburka. Ten je však už po smrti, proto bratři Cetenští žádají, aby bylo jeho místo na smlouvě nahrazeno jinou důvěryhodnou osobou. Viz Národní archiv Praha, fond Registra, kniha č. 55, fol. A5.

*ze 200 zlatých uherských, po smrti někdy Petra Rašína z Rysmburku, otce téhož Jana, v zemi uherské, když týž Petr Rašín s ním panem Albrechtem v službě proti Turku byl, od služebníkův téhož Petra Rašína k sobě jest přijal, rozkázav sobě to vydati, a jsúc od téhož Jana Rašína jako syna a dědice napomenut, aby jemu to vydal a věrnú ruku otevřel kterémužto náleží, toho učiniti a vydati zanedbává až podnes...*⁴⁰⁾

Spor měl být řešen u komorního soudu v pondělí po sv. Tiburcí, ale na Šlikovu žádost bylo jednání čtyřikrát odloženo až do roku 1546. Pak už měla česká společnost jiné starosti v souvislosti se šmalkaldskou válkou v Německu a následným stavovským odbojem v letech 1546–1547, takže tato záležitost zůstala u komorního soudu nedořešena. To je asi pochopitelné, neboť v rámci konfliktu české stavovské obce s králem Ferdinandem se Albrecht Šlik (jako jeden z mála členů této rozvětvené luteránské rodiny) jasně postavil na stranu panovníka a působil jako významný vojenský velitel na tehdejším středoevropském bojišti.⁴¹⁾

Obr. 2: Erb Rašínů z Rýzmburka
(zdroj: Vojtěch KRÁL z DOBRÉ VODY,
Znaky rodů českých, Praha 1898).

40) Národní archiv Praha, fond Registra komorního soudu, kniha č. 55, fol. G3.

41) P. VOREL, *Šmalkaldská válka*, s. 259, 262.

Pozůstalí po Petru Rašinovi asi raději oželeli tu hromádku zlata, než aby v rozjitřené době královských sankcí, které mohly postihnout kohokoli, pokračovali ve sporu s mužem, jehož pozice u dvora získaly nové pevné kontury. Jan Rašín z Rýzmburka († 1577) majetkovými sankcemi po roce 1547 postižen nebyl, ale později se potýkal s finančními problémy a zděděné panství Staré musel roku 1567 prodat.⁴²⁾ I když jeho potomci nepatřili mezi bohatou vrstvu české šlechty,⁴³⁾ zajistili pokračování rodu po několik dalších generací. V generaci vnuků zmíněného Jana Rašína došlo po Bílé Hoře k povýšení dvou větví rodu do panského stavu (1636 a 1652). V prokazatelné biologické posloupnosti vymřel rod Rašínů z Rýzmburka po meči počátkem 19. století.⁴⁴⁾

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
Fakulta filozofická Univerzity Pardubice
e-mail: petr.vorel@upce.cz

42) K prodeji panství Stará Janem Rašínem v roce 1567 nejnověji viz Marek STARÝ, *Rod Pruskovských z Pruskova a jeho příslušnost k české a moravské šlechtě v době předbělohorské*, Slezský sborník 113, 2015, č. 2, s. 231–270, zde s. 241–243.

43) Z roku 1612 se zachoval originál listu Janova syna Petra Lukáše Rašína z Rýzmburku a na Boroticích, který se omlouval z účasti na císařské korunovaci Matyáše Habsburského ve Frankfurtu nad Mohanem z důvodu bezvýchoďné chudoby, viz Petr VOREL, *Císařská volba a korunovace ve Frankfurtu nad Mohanem roku 1612 a česká účast na těchto událostech*, *Theatrum historiae* 10, 2012, s. 59–166.

44) Jan PELANT, *Erby české, moravské a slezské šlechty (Vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů)*, Praha 2013, s. 367.

TEXTOVÉ PŘÍLOHY

A)

Litomyšl, úterý 17. března 1523. Královna Marie Habsburská jmenuje Petra Rašína z Rýzmburka a na Staré podkomořím králové. Plné znění listiny publikoval Bartoloměj PAPROCKÝ z HLOHOL, *Diadochos, to jest Posloupnost knížat a králů českých*, Praha 1602, s. 360 (část „O stavu panském“).

Maria, z Boží milosti uherská [a] česká královna, markrabinka moravská, lucemburská a slezská kněžna, markrabinka lužická etc. Oznamujem tímto listem všem vůbec, že vzhledše na mnohé věrné, pilné a užitečné služby statečného Petra Rašína z Rýzmburka a na Staré, podkomořího našeho věrného milého, kterýž nejjasnějšímu knížeti, panu Vladislavovi, uherskému a českému králi, slavné paměti, činil, i tudíž králi Ludvíkovi, jeho milosti, panu manželé našemu nejmilejšímu, činí a činiti nepřestává, ráčili jsme jemu Petrovi Rašínovi týž úřad podkomořství nad městy našimi v Království českém dáti a tímto listem mocně dáváme, tak aby on Petr Rašín všelijakou moc měl týž úřad spravovati, tak jakž i jiní předkové jeho od královen českých na týž úřad vsazení, měli a spravovali do vůle naší. Protož přikazujem všem městům našim i obyvatelům jich v Království českém, nynějším i budoucím, věrným našim milým, abyste jmenovaného Petra Rašína za téhož podkomořího měli, drželi, ním se spravovali, jakožto jinými od starodávna podkomořimi se spravovati zvyklost jste měli, jemu na místě našem poslušni jsouce, a jinaké nečiníce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší. Tomu na svědomí pečeť naší královskou jsme k tomuto listu přivěsiti rozkázali a vlastní rukou se podepsati ráčili. Dán na Litomyšli v úterý po neděli, kteráž slove Laetare, léta Páně 1523. [17. 3. 1523], korunování našich uherského druhého, českého prvního.

Maria Regina

B)

Budín, neděle 18. února 1526. Král Ludvík Jagellonský postupuje podkomořímu králové Petru Rašinu z Rýzmburka nedoplatky královských věnných měst panovnické komoře, které vznikly dříve než byl Rašín uveden do svého úřadu. Plné znění listiny publikoval Bartoloměj PAPROCKÝ z HLOHOL, *Diadochos, to jest Posloupnost knížat a králů českých*, Praha 1602, s. 360–361 (část „O stavu panském“).

My, Ludvík, z Boží milosti uherský, český, dalmatský, charvatský král, markrabě moravský, lucemburský a slezský kníže a lužický markrabě etc. oznamujem tímto listem všem, že jsme statečnému Petrovi Rašinovi z Rýzmburka, podkomořímu králové, Její lásky, manželky naší nejmilejší, věrnému našemu milému, všecky ty sumy zadržalé, kteréž ještě za předešlých podkomoří v městech králové, Její lásky, v Království českém se zadržaly, kde by se jich doptati mohl, dáti ráčili, a to na onen čas, když jsme jemu týž úřad podkomořský od králové, Její lásky, zjednali, a před svolením zemským, kteréž se u těch zadržalých stalo, jakž pak již on Petr některé sumy vyzdvihl jest. Protož s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím a mocí královskou v Čechách, toho dáni tímto listem potvrzujem, chtěce tomu, aby při tom zachován byl neporušitedlně a z týchž sum od žádného aby upominán nebyl nyní ani na časy budoucí, prikazující všem úředníkům a poddaným našim, aby téhož Petra při tom dáni a tomto potvrzení zanechali, žádné jemu nečinice překážky, ani jiným činiti nedopouštějíce, pod uvarováním hněvu a nemilosti naší. Tomu na svědomí pečeť naší královskou k listu tomuto rozkázali jsme přivěsiti, jenž jest dán na Budínu v neděli postní, jenž slove Inuocauit, léta Páně 1526. [18. 2. 1526], království našich uherského a českého devátého.

Ludouicus Rex manu propria

PETR RAŠÍN OF RÝZMBURK, FIELD MARSHAL OF THE KINGDOM OF BOHEMIA AND SUB-CHAMBERLAIN OF THE QUEEN (†1537)

The East Bohemian nobleman Petr Rašín of Rýzmburk was one of the most interesting (and in some ways, important) figures in Bohemian history during the first half of the 16th century. In his youth he was a military commander in the services of the Jagiellonian King Vladislaus. In 1523 Mary of Austria appointed him as the Sub-Chamberlain of the Queen – a court official who represented the Queen and managed the administrative and legal systems in seven royal dowry towns (Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Polička, Dvůr Králové, Jaroměř and Mělník) as well as the collection of taxes and levies that these towns had to pay to the Queen. This essentially reinstated a court position that had been vacant since the death of Queen Joanna (†1475). When the widowed Queen Mary departed for the Netherlands in 1531, Petr Rašín continued to hold the office of Sub-Chamberlain for Queen Anne. In May 1537 King Ferdinand appointed him as a Field Marshal of the Kingdom of Bohemia to command the troops on their march to the battlefield in Hungary. Before departing, Rašín carried out an inventory of his income and expenditure as the Sub-Chamberlain from of the Queen 1531 to 1537, receiving a confirmation from the Queen that the accounting was in order. He died on the battlefield in Hungary, in October 1537. His widow requested the payment of his wages for several months of service. The request was supported by the Bohemian estates at the Land Diet of 1538. These demands appear to have been the impetus for Queen Anne to set up a committee to verify whether the deceased Petr Rašín had embezzled any funds that belonged to the Queen. The members of the committee were Jan Popel of Lobkovice and Bílina (representing the lords), Píram Kapoun of Svojkov (representing the knights), and two servants of the Queen, her Doorkeeper (Camerturhuettr) Hans Spiegel and Jörg von Goltsch. However, the purpose of the committee was not only to determine if any money had been misappropriated as a result of Rašín's allegedly false accounts presented in May 1537; it was also tasked with verifying the legal status of all the dowry towns' financial obligations to the Queen. The committee determined that Rašín had failed to declare a sum totalling 3 165 Rhenish gulden, 18 cruzers and 2 Bohemian dinars. The surviving documentation from this affair is an important source of information on how the office of Sub-Chamberlain of the Queen functioned – an office that underwent a major systemic change. Petr Rašín was the last Sub-Chamberlain of the Queen to be

appointed from the ranks of military commanders. Other Sub-Chamberlains appointed after Rašín were standard court officials, who held the office regardless of whether the Queen was still alive. The proceedings concerning the alleged embezzlement of funds collected by Rašín from the dowry towns provided an important source of information when setting the levels of the taxes that these towns were obliged to pay to the Queen annually.

